

PRELOM

Izhaja vsak četrtek. —
Naročnina letno Din 30.—.

Uredništvo in uprava:
Kolodvorska ul. št. 8 v
Ljubljani.

Telefon št. 3770. — Pošt.
ček. račun št. 10.499.

Velika noč — praznik vstajenja.
Vstajenje — zmaga nad trohno.
Proč s trohno — nazaj v življenje!
Najlepši čas življenja — zelena pomlad.
Drevo Jugoslavije — naj zacvete,
zacvete in zadehti — v vseh treh vrhovih,
ki srkajo — žlahtne soke življenja
iz — ene same korenine.
Tovariši borci — Vesela aleluja!

Avtoriteta ...

„Vi potemtakem negirate vsako avtoriteto!“ mi je ogorčeno dejal starejši vrl gospod, ko sem mu dal v roke naš list. »Mladina ob novem pokretu«, ta članek je izzval negodovanje dobrega gospoda. Nasmehnil sem se mu moral, kajti na to res nisem pomislil, da bi hotel tajiti avtoriteto. »Zakaj bi jo tajili — iz česa sklepa tako, gospod?« sem ga začudeno vprašal. Zašla sva v daljši pogovor, koncem katerega sva ostala oba na pol poti — on ni bil prepričan, jaz pa nisem znal boljše povedati. Sem pač premlad. Mi mladi ljudje pa si zadevo o avtoriteti razlagamo, oziroma jo občutimo nekako takole:

Kot nam je jasno, da ni vojaka brez discipline, tako nam je jasno, da tudi v navadnem življenju ne more iti brez nje. Eden ukazuje, drugi posluša in izvršuje. Kdo je tisti, ki mu je poverjeno ukazovanje? V tej točki smo pa mladi silno občutljivi, ker se nam v našem splošnem nagonu po čim večji svobodi zdi, da smo radi tega nekako utesnjeni. Saj se ve, da kršimo male predpise in disciplinske rede, kjer se le da — iz navadne opozicije mladega proti staremu. Vsa mladina prihaja dandanes iz šol — in tam se je navadila poleg eventualnih šolskih veččin tudi na odpor. Ne iz kakega zlohotnega principa, ampak iz več ali manj razvitega poguma, ki se želi izživeti v prestopanju tega, kar so nam stari naložili kot meje naši držovitosti. Skratka, mlad človek se buni iz principa, ker hoče sam boljše vedeti in ker se v zavesti polnih sil, ki spe v njem, zaveda svoje premoči.

Vendar pa je dvoje izjem, kadar se mlad človek vendarle ukloni starejšemu. In to je, kratko rečeno, ogromna brutalna nadmoč in njeno nasprotje — iskrena ljubezen. Vsak mlad človek ve to iz izkušenj v šoli. Učitelj ali profesor, ki je bil železno strog in brez najmanjšega razumevanja za učečo se mladino, je imel vedno red in mir v učni uri. Za časa njegove inšpekcije med odmori je vladal na zunaj vzoren red. Dijak je bil nenadoma miren in priden. Predobro je namreč vedel, da ni nobenega drugega izhoda. Oškodoval se je seveda s tem, da je gojil do svojega tirana sovraštvo v kvadratnem obratnem razmerju kot je čutil njegovo strogost. Če mogoče, si je sem in tja kateri pogumnejši dal tudi dejansko duška. Seveda tu ni bilo govora o kakšni avtoriteti. Mesto nje je sedel na prestolu navaden fizikalen strah. Pod njim je ležalo sovraštvo.

Oni pa, ki je dal mladim samega sebe ter jih vzel vase, je imel navadno nered, nemir in anarhijo v razredu. Njegova prevelika dobrota je mladino zavedla v nebrzdano sproščenost mladih sil. Radi so ga imeli, toda zato se niso v njem bali človeka vzdrževalca discipline, ampak videli so v njem svojega prijatelja, kateri svoje moči ni nikoli izrabljaj. Toda kadar je dal besedam poudarka, kadar je stal mladi rod pred veliko odločitvijo, tedaj je uprl oči vanj. Kadar se je okoli njih lomilo besenje spušenih hudobnih sil, tedaj je stal med njimi kot trdna skala in govoril zanje. Trda njegova beseda je dvigala srca kvišku. Njegov pogled jim je odprl pravo, novo pot — po kateri so stopali potem dalje v svet.

Ta je imel avtoriteto. Ta zna! se je deialo o njem. Okoli njega se je potem mladina zgrinjala sama od sebe. Še po dolgem času se ga spominja njegov učeči se rod.

Danes smo že več ali manj časa iz šole zunaj v svetu. Uvideli smo, da ni svet šola, v kateri bi bili disciplinski redi — spoznali pa smo, da je v svetu navidezna svoboda v taki obliki, da pogublja mladega, neizkušenega človeka. Proti prepovedi v šoli so prepovedi v svetu navadna igrčka. Svet preži na človeka celega, šola je hotela imeti samo delo njegovih možganov. In še to v mali, točno predpisani meri... Ko stopamo danes polagoma v burni vrtinec, ki se poetično zove življenje, čutimo vedno bolj, kako sami smo v njem, kako slabotni smo napram vsem njegovim skritim silam, ki nas razmirno površino vlečejo z silovito močjo vase, na dno, kjer bomo polagoma polzeč po dnu

speli v kraj, ki so nam ga namenili brez naše volje. Upor vstaja v nas. Sami hočemo voditi svojo pot. Slišali smo dovolj lepih nauk, kateri nas spremljajo v žepu na potovanje kot vozovnica v vlaku.

Tu se ti postavi po robu velik, nezasištan disciplinski red: »Svoboda«. Kajti tabla, pred katero stojiš na razpotju, govori jasno in razločno: Vdaj se, o mladenič, pusti svoje fantazije, hrepenenja, želje in ljubezen junaj — saj se ti to ne spodobi več! Saj si že odrasel mož! Saj si zunaj šole že! Pojdi k nam. Vstopi v naše vrste da boš izveličan. Čaka te kruh, čaka te lepo življenje — samo tiho boš in vpil le, kadar ti bomo rekli. Brigaj se zase, kar te ne peče, ne gasi. Zadeva je vendar zelo enostavna, kaj ne? Kaj hočeš več? In sirota vstopi veselega, lahkega srca na široko pot. Za njim drugi, tretji — mogočna vrsta jih stopa tja, kamor kaže puščica na beli, ponosni tabli ob razpotju.

Dnevi hite, svet se vrti — pa vstane grdobija v njem. Vse hiti, da pogasi nevarni požar, ki meče odsvit daleč v črno noč. Ponosna zgradba kakega prepričanja, narodne zavesti ali sličnega gori. Igral se je mož v ognjem — pa je planil na nad. Groši, ki so mu tajno pritekali v hišo, so začeli vpiti in siliti v svet. V njihovem prenapolnjenem domu jim je postalo pretesno — hoteli so osvojiti še kaj drugega. In prišla je kaka mala iskrica od nekje, iskrica poštenja ali prebujene vesti ter zaneli požar. Tako gori potem v črni noči veliki zubelec ter kliče ljudi od vseh strani zraven. Groši se spomnijo svoje nevarnosti in začno bežati. Eden uide na vzhod, eden uide na zahod, se skrije v tem ali onem prijaznem zavetišču velike sive palače ob kakem azurno modrem jezeru, ob kaki regulirani reki — tam si oddahnejo in pridejo do sape. Domačija je med tem šla po zlu. Prepričanje je zgorelo v prah. Noč lega iznova na širo poljano.

Tedaj vstane glas med njimi. — Tiho, tiho, da se ne prebudi velika jugoslovanska mati, tiho, da se ne sliši med trpini v njenem okrilju — navadna nesreča se je zgodila, katere ni treba obešati na veliki zvon, da ne bomo ob kredit, da ostanemo kakor smo bili. Vi, mlade žolne pa imate še najmanj pravice vpiti. To je naša stvar, nas starih voditeljev, ki smo za vaš blagor nad vami. Kdor ne uboga, ga tepe nadloga. Nastopil bo brezplačno potovanje v svet, poizkusil bo živeti brez sredstev...

Tu stopi na dan problem avtoritete, tovariši! Kaj bomo porekli mi na to? Ali bomo radi pojma o avtoriteti tiho, ali bomo dvignili svoj glas, da se najde pravica in kazni? Kdo je naš pravi dobri vodja, katerega naj ubogamo, Ali je naš kruhodajalec že naš vodja in avtoriteta? Lahko je — lahko pa tudi ni...

Dandanes doživljamo dnevno, da se nam pojem avtoritete krha in razpada. V svojih varanih dušah pričenjamo dvomiti o njej, kruti avtoriteti, ki nam velevala molčati ob vsem, ki nas tlači v blato, dočim sije visoko nad nami svetlo sonce, ki preganja krivico. Mi pa vsi vemo, da je tisti, kdor stoji zraven vreče, ravno tako kriv, kot tisti, ki vanjo meče — čeprav je tisti morda naš splošno priznani, obče spoštovani in priljubljeni voditelj. (Seveda za slučaj, da meče iz tuje kašče v svojo vrečo!) In tukaj nas avtoriteta ne veže več. To je tisto. Zato krič po svetu: mladina ne pozna več avtoritete. Nihče pa, kdor ta žalostni krič zaganja, ne pomisli, zakaj je noče več poznati. Ali naj povemo mi sami, grešniki? Je potrebno? Radi jasnosti volje povejmo torej:

Ne priznavamo avtoritete, ki temelji na fizikalni sili nad nami. Ne priznavamo avtoritete, ki je ščit korupciji in tatvini. Ne priznavamo avtoritete, ki je krinka zaslužnjega našega duha! Ne priznavamo samozvanske avtoritete, o kateri nas nihče ni vprašal, ali jo hočemo ali ne.

Priznavamo pa in hočemo avtoriteto, katere se bomo oklepali z ljubeznijo, ki bo naša prijateljica in vodnica, ki nas povede na naš lep cilj, ki nam vsem lebdijo trdno v mladih dušah. Tako avtoriteto zahtevamo! Mi smo disciplinirani, ker imamo neskaljen razum, ker

Pero: Velikonočna beseda.

O, bratje, bratje — prišel je čas!
O, bratje, bratje — kako je v vas?
So-li vaše njive zorane?

Otresite zaduhlih se sanj!
Po bliskovo gre vseh živih dan,
kdor ga je zamudil — ves klic zaman —
doživi ga le, kdor je pripravljen nanj!
Oton Župančič.

Bilo je spomladi leta 1916. V Galiciji, na fronti, blizu mesta Buczac. Vso trdo zimo smo si stali nasproti: na eni strani 78. polk — Slavonci iz okolice Osijeka, na drugi strani pa smo slutili tiste dobre ruske mušike v kučmah, v plaščih do zemlje, z neznansko dolgimi bajoneti na puškah. Tiščot metrov je bilo med nami, vmes nepregledne žične ovire na koleh — od daleč je izgledalo kot vinograd. Sneg je kopnel, naše podzemne „zemnice“ so se napolnile z vodo. Neko jutro so priplavale izpod trde „postelje“ slannate copate, nato zabojček, v njem domača potica, pirhi, klobase, čutara brinjevca...

Dnevi so bili tako topli, z mrakom pa je postajalo nemirno. Puške so prasketale vso noč. Tu in tam je udaril veliki ruski „Marko“, odgovarjala mu je ostala artiljerija v znak, da bo po zimskem spanju kmalu znova pričel bojni ples. Vrbove veje, opletene ob strelskih jarkih, so preko noči pognale žametne mačice, zelena travica in skromno prvo spomladansko cvetje je rinilo iz zemlje ter krasilo one tužne galicijske poljane, katerih si ne moreš misliti brez samotnega križa, brez črnih gavranov... In nekega dne je iz dolinice med frontama šnila proti nebu pojoča raketa — droben škrijanec.

Prihajala je pomlad. Prišla je Velika noč! Slučaj je hotel, da so jo ono leto slavili katoliki in pravoslavni na isti dan. Zlezel sem iz svoje vlažne kolibe ter pomislil na velikonočne zvonove, na pisane butare, na pirhe in pomaranče — na Domovino. Pogledal sem proti ruski liniji. Presenečen sem obstal: v dolinici med frontama je bilo vse živo! Kopica ljudi, vojakov brez orožja, je stala skupaj — kakor pred cerkvijo po maši. Ruski vojaki — in naši Sremci! Objemali so se, si voščili svoj „Hristos voskrese“, menjavali kruh, rum, čaj, žepne nože in tisoč drugih stvari. Sredi med linijami! Prislili so smrt k molku, da je mogel objeti brat brata... Srce se je stisnilo, oči so se zameglile — gledal sem čudeži!...

Rezka povelja, vojaki so se klicali nazaj v rove. Še enkrat so se stisnile roke — in vrnili so se za svoje žice. Kmalu nato je zapelo topništvo svojo naročeno, neubrano in sovražno pesem, da izbriše „sramoto bratranja“... Smrt je zatulila znova in redčila vrste — ene in druge.

Ti spomini mi prihajajo na misel danes, ko družimo v svobodni domovini armado borcev. Če so oni preprosti vojaki v svetovni vojni razumeli svoj čas, če so si

iz globine svojih src brez pomisleka zaželeli, da stisnejo roko svojemu vsiljenemu nasprotniku — velikemu slovanskemu bratu, če so imeli pogum, da so se s predrzno ironijo porogali prisilnemu bratskemu klanju v tako nevarnem času — vsi razkropljeni in razcepljeni — kaj naj storimo mi borci?

Odgovor je samo eden:

Prisluhnimo času, ki gre po bliskovo mimo nas; z jasnim razumom spoznajmo, da je treba pozabiti na mala nevažna gesla in razlike, ki so nas razdvajale doslej; potrebno je, da na trezen, možat način poskrbimo, da se naselijo red, poštenost in pravica v vseh vprašanih, ki so važna in katera nam odpira mizerija današnjega dne. Na vseh popriščih iščimo nova, prava in čista pota, iščimo izhoda iz te neznosne more, ki tlači k tlom nas in našo dečo! Dovolj naj bo potrebnega kruha za vsakega našega človeka — ki pa ga bo moral vračati z živo in nesebično ljubeznijo do velike Domovine jugoslovanske.

Mi borci smo aktivno posegli v kolo zgodovine takrat, ko se je prelivala človeška kri v potokih — zato smo odgovorni za to, da skrbimo za zdravo, pravilno rast življenja, ki klije iz krvavih brazd! Naj ne bo naša generacija ona, ki bi opravila delo enostransko — ravno mi, ki smo bili orodje zgodovine v svetovni vojni, ravno mi smo poklicani, da to delo dokončamo! To je bila trda, neizprosna, a temeljita šola — bodimo pravi sejalcji boljše bodočnosti našega naroda!

Strmimo svoje vrste, organizirajmo okrog sebe vse ljudi, ki so dobre volje in dovolj pošteni, da ne bodo v sramoto in škodo našim čistim ciljem! Zavrzimo ozkosrčne pomisleke, zavrzimo nizko prerekanje, obrekovanje in delitev narodnih sil! Podajmo si roke vsi borci vse države, vseh stanov, vseh strank, vseh prepričanih, vseh ver, vseh prelepih pokrajin velike, nepremagljive Jugoslavije — vsi ki privoščimo in želimo boljše življenje vsakemu članu naše družine! Komaj smo pričeli z delom, že sta ogromen odziv ter priznanje v najširših plasteh naroda podala dokaz, da smo na pravi poti!

V imenu lepše bodočnosti nas vseh, v sladko tolažbo in nado nesvobodnim in izseljenim bratom, v imenu velikega poslanstva slovanskega človeka, ki mu dozorva čas! Iz nas naj govorita razum in srce, veliko slovansko srce — za srcem pa naj bo stisnjena pest v strah in trepet vsakomur — bratu in tuju, ki hoče sejati krivico in žeti umazan dobiček — na naš račun! Sin božji je bil dvignil bič, da očisti tempelj od krivičnikov, ker so barantali z njegovo idejo ljubezni, ki je imela dovolj moči, da je razmaknila skalnate stene njegovega groba — da je prišlo Vstajenje!

Po bliskovo gre vseh živih dan! Doživi ga le, kdor je pripravljen nanj!
Veselo Vstajenje — borci!

vemo, da brez reda in vodstva ni zmage. Naš cilj je trden in jasen — v našem pokretu je postavljen. Za nas gre dandanes. Naša usoda se kuje. Vsako leto stopa velika, nova vrsta mladine v negotovo bodočnost, v kateri vlada sedanja avtoriteta. Naši vodje so javno in jasno izpovedali, komu edino hočemo služiti. Mi jim pritrjujemo gromko kot smo jim na zborih. Mi gremo za njimi — kajti njihova avtoriteta stopa na ono mesto, ki ga zahtevamo od vsake avtoritete. Poštenost, ljubezen vladaj med nami in nad nami. Vsakemu ista pravica: vsi smo državljani ene vrste. Ne sme se ukrasti ne enega dinarja, ne milijon — narodov denar ostani narodu. Dajte mu, kar je njegovega! V taki avtoriteti bomo korakali drage volje naprej. Mi stremimo kvišku — naša ljubezen do naših

prvih bo edina, najjačja avtoriteta za nas.

Te vrstice naj bi bile v opomin onim, ki tožijo nad izgubljanjem splošne avtoritete. Naj bi vzdramile vse, ki si o tem niso na jasnem. O nas mladi ljudje pa naj glasno povedo, da smo slej ko prej za veliko avtoriteto, toda ta sme biti samo pod zastavo poštenja, ljubezni in ne-sebičnosti. Ker pa je dandanes taka avtoriteta še neznana stvar med nami, je naša dolžnost, da jo poiščemo, postavimo na neno mesto ter potem pod njenim ščitom služimo naši veliki, srčno ljubljani Jugoslaviji.

Na dan fantje in dekleta! Naš čas je tu! Pridite v naše vrste, kjer smo vsi, ki smo dobre volje, naših misli in poštenega srca. Pozdravljeni!

Janko Čuček.

Dr. J. Ražem:

Za demokracijo ali zoper njo?

Govori se, da je danes demokracija v krizi. Fašizem v Italiji je začel prvi odkrit in organiziran boj proti demokraciji. V Rusiji ni šlo za boj proti demokraciji, nego za nekaj drugega in za mnogo več. V demokraciji Italiji so bile svojevrstne razmere, ko se je Mussolini polastil oblasti prav po naključju. Ko je prišel fašizem na vladno, je pričel iskati novo lastno ideologijo, ki je pa še danes ni našel in je fašizem samo beseda za Mussolinijev način vladanja. Fašizem je zelo ostro nastopil proti demokraciji in ustanovam in jih blatil na vse načine. Reklo se je, da je demokracija nekaj gnilega, nekaj preživelega in da so besede svoboda, enakost, bratstvo le fraze. Fašizem je nastopal negativno in destruktivno zoper demokracijo in se je le z obrekovanjem demokracije obdržal na moči, dokler ni uničil popolnoma vseh demokracijskih ustanov in sam prevzel vso vladno oblast v roke. Od tod v prvi vrsti datira mnenje, da se je demokracija preživela in da ni zmožna rešiti današnjih političnih in gospodarskih problemov.

Vztrajno blatenje demokracijskih ustanov s strani laškega fašizma je bilo nalezljivo za vso Evropo. Povsod so začeli nastopati proti demokraciji in ustanovam in demokraciji ideologiji in mislili so, da so Mussolinijevi navidezni uspehi pri vladanju italijanskega naroda posledica uničenja demokracijskih ustanov. V resnici pa je njegov uspeh v posebnih gospodarskih in socialnih razmerah, v značaju in v povojni psihologiji italijanskega naroda.

Kopiranje fašističnih metod ni in ne bo moglo prinesiti rešitve velikih gospodarskih, socialnih in moralnih problemov današnje dobe. Naj se ne misli, da je narod v Italiji srečen in zadovoljen. Nasprotno je res, da se v Italiji vsak misleč človek po duhu in telesu čuti zaprtega v temno ječo. Pretežna večina naroda stiska na skrivaj pesti in proklinja ter čaka ugodnega trenutka, da se bo maščevala. Vsaka kritika in vsaka

izmenjava misli je prepovedana in strogo kaznjiva. Narod mora na zunaj hvaliti in povzdigovati, kar v svojem srcu sovraži in proklinja.

In zakaj? Zato, ker so narodu vzeli svobodo. Svoboda je mislečemu človeku največja dobrina in mu je od vsega početka prirojena. Iz zgodovine vemo, da so se posamezniki in celi narodi borili na življenje in smrt za svojo svobodo, za versko, kulturno, narodno, gospodarsko in politično svobodo. Posamezniki in narodi so spoznali dobrine svobode in prišli do prepričanja, da brez svobode ni vredno živeti. Vsak človek, od sužnja do diktatorja, hrepeni po čim večji svobodi že po svoji prirodi. Država kot družabna organizacija mora to človeško hrepenenje upoštevati in spoštovati ter najti sredstev in metod, da se bo svoboda za vse ljudi čimbolj uresničila.

Seveda pridemo pri razglabljanju vprašanja svobode tako daleč, da moramo reči, da mora veljati svoboda za vse ljudi. Svoboda posameznika mora biti taka, da ne jemlje svobode bližnjemu. Neomejena svoboda bi pripeljala človeštvo v anarhijo. Zato velja pravilo: svoboda za vse, svoboda občestva.

Svoboda je glavna prvina demokracije in demokracija pomeni vladno vseh ljudi, ljudsko vladno. Demokracija je glas božji in demokracijski voditelji so le registratorji različnih mnenj, katere urejajo in brzdačo ter iščejo prave poti v pogajanjih ali soglasnostih.

Demokracijske ideje so zelo stare in jih najdemo že tisoč let nazaj in še več. Zanje so pretekli potoki krvi. Iz velike francoske revolucije so se porodile tri velike ideje, ki še danes niso uresničene in za katere se bo treba še dolgo boriti. To so ideje svobode, enakosti in bratstva. Ni mogoče, da bi te ideje umrle, predno se ne uresničijo. Človeštvo bo še tavallo po stranskih poteh, enkrat se bo od teh idej hudo od-

daljilo, kakor danes fašizem, drugač se bo oddaljilo manj, kakor mi, vedno se pa bo človeštvo vračalo k njim, dokler se te ideje ne bodo z našo voljo in z našim sodelovanjem popolnoma uresničile. O pravičnosti in dobrini teh idej moramo biti prepričani in moramo prepričevati druge!

Naša mlada država je politični otrok demokracije. Svetovna vojna ni bila vojna med Nemčijo in Francijo in tudi ne vojna med germanstvom in slovanstvom, temveč velik boj za svobodo in demokracijo, boj med teokracijskim absolutizmom in človečnostnim demokratizmom. Zato se je tega boja udeležil ves svet. Zmagala je demokracija, tepene so bile tri absolutistične države, pravoslavna Rusija, protestantska Nemčija-Pruska in katoliška Austro-Ogrska, vse tri torej voditeljice srednjeveškega teokratizma in aristokratizma. Če smo prišli do politične svobode in do ujedinjenja na temelju načela demokracijske svobode, potem mora biti to načelo dobro. Zato ne moremo biti proti pravilno pojmovani demokraciji, temveč moramo demokracijo izgraditi, deloma obnoviti in modernizirati.

Kakor je bilo rečeno, se je demokracija razvila vsled odpora zoper srednjeveški teokracijski absolutizem, ki so ga še do svetovne vojne zastopale Rusija, Nemčija in Austro-Ogrska. S porazom teh treh držav bi morala biti dana podlaga za nadaljnji razvoj demokracije. Vse države pa so zašle, ene manj, druge več, radi gospodarskih in političnih posledic velike vojne na stranska pota in pozabile na načela, ki so jih vodila med vojno. Zanimivo pa je dejstvo, da se pri nas prav katoliška mlada generacija obrača odločno zoper teokracijski absolutizem v politiki in javnem življenju in ne priznava cerkvi na tem polju več nikake avtoritete. Na ta način se ta mladina obrača k demokraciji. Nekdaj je bila t. zv. liberalna stranka pristašinja demokracije, dočim bi bili danes pri nas stari liberalci pripravljeni sprejeti vsak absolutizem. Svobodoumna mladina pa išče izhoda v radikalnem nacionalizmu, niso ji pa ideje svobode in enakosti dovolj jasne. Fašizem ne more priti pri nas v poštev, ker bi to pomenilo reakcijo in ker nima za nas nikake ideologije. Fašizem nam mora biti že radi svojih metod nad našo narodno manjšino antipatičen. Za komunizem niso v agrarni državi še podani prav nikaki pogoji in tudi ne razlogi, ne glede na to, da njegova ideologija ni še preizkušena in ni še dolgo primerna za našo miselnost. Nam se še ni rodil avtoritativni filozof ali sociolog, ki bi pojmlj današnji čas in nam formuliral naš narodni, gospodarski, socialni in politični program. Ta program iščemo vsi in zato je potrebna diskusija.

Demokracija pa je diskusija, pravi Masaryk. Te diskusije se mora udeleževati ves narod. Prava demokracija zahteva živ interes vsakega državljanca na javnih zadevah in na državi! Za izvedbo demokra-

cije je pa treba podrobne organizacije na vseh poljih, na političnem, gospodarskem in kulturnem polju. K delu je treba pritegniti vse ljudi in sloje. Naš človek se zanima mnogo bolj za javno življenje kakor člani drugih velikih narodov in prav rad sodeluje na splošnem napredku lastnega naroda. Treba ga je le pozvati, da sodeluje in ne pustiti, da se za javno življenje ne zanima. Seveda, če človek čuti, da bi bilo njegovo sodelovanje nezaželeno in neprijetno ali če celo ve, da mora samo poslušati ukaze svojih vsiljenih poglavarjev, potem se odtegne zanimanju za javna vprašanja, iz česar izhaja indiferentizem in radi česar primanjkuje oni narodni glas in soglas, ki daje vsaki ideji in vsakemu činu pečat moči in gotovost uspeha. V demokraciji se razpravlja, kritizira, izmenjavajo se misli, ker več oseb več ve in ker nihče ni nezmotljiv, iščejo se združujoče poti in sklepajo kompromisi (seveda ne idejni) in doseže se poravnava. Potrebno je pri tem predvsem, da se naučimo spoštovati mnenje drugih in in da vsak govori le o onih stvareh, katere res razume. Pri narodih in posameznih skupinah, kjer vlada zakrknjenost in nedostopnost, tam je izmenjava misli, spoštovanje drugačnih nazorov ter s tem vred demokracija nemogoča.

Zato pa zahteva demokracija ne samo mnogo večjo izobrazbo ljudskih množic, temveč še več globoke uvidevnosti in moralne odgovornosti vodilnih oseb.

Demokracija zahteva novega človeka, zahteva kvalifikacijo in ž njo avtoriteto. Seveda ne smemo pod kvalifikacijo razumeti kake politične ali stanovske vzvišenosti ali kakega privilegija, temveč dejansko znanje in strokovno naobrazbo. Posebno današnji čas zahteva krepke strokovne naobrazbe pri reševanju velikih gospodarskih in družabnih problemov. Ne moremo zahtevati od vaškega gostilničarja, da bi poznal ves naš pravni sistem in da bi ga znal organično izpolniti. Dobra uprava je pol demokracije. Ne moremo pa zahtevati, da bi reorganiziral in moderniziral upravo človek, ki ni imel prilike, da bi proučil težka upravna vprašanja pri nas in drugod. Tak človek se mora zaletavati fizično z glavno ob zid, če sliši drugačno mnenje, kakor ga ima sam. Demokracija zahteva upravno sposobnost in strokovno kvalifikacijo. K temu se mora pridružiti organizacijska sposobnost. Danes se po vsem svetu samo eksperimentira in govori o nesposobnosti narodnih zastopnikov. Pod sposobnostjo ne razumemo samo razumsko, temveč tudi srčno in moralno sposobnost. Če hočemo to doseči, ne pomagamo nikako nasilje, temveč je treba prej izobrazbe volilcev, ki mislijo z lastno glavo in katerih ni pridobiti z nemoralnimi sredstvi, temveč z idejami in prepričevalno besedo. Zato je organizacija velikega pomena. Danes niso ljudje nikjer na pravih mestih, zato imamo povsod anarhijo, v gospodarstvu, v pravem redu, v morali.

Solunski dobrovoljec:

Naši predniki „Preporodovci“ 1914 — 1934.

(Konec.)

Ta list „Preporod“ je izražal toliko zlatega navdušenja, toliko ognja in vere v Jugoslovanstvo, da bi zaslužil, da se celotno objavi. Vsaj je izšlo samo 12 števil! Oblasti so zavohale dinamit v njegovih plamečih, često mistično maskiranih člankih ter so jih obrezavale z vso brezobzirnostjo. Večkrat je bilo v listu več praznega kot tiskanega... Toda to je le podžigalo mlade pisce. Bolj ko so nas preganjali, več nas je bilo!

Kako imenitno je bilo, ko smo dečki z vso vnemo, resno, oprezno in korajžno nosili še nekonfiscirane izvode lista pod svojimi pekrinami in bormimi plaščki na pošto, v skrivališča, ki smo jih stalno menjavali, ter v zaupne roke na deželo itd. Kot čebele v panj smo na skrivaj prihajali v tisto tiho malo dvorano Mestnega doma, kjer smo uživali gostoljubje akad. društva „Prosveta“ in kjer so se vršili važni tajni sestanki in predavanja.

Prve številke „Preporoda“ je uredil osmošolec Janko Kos. S tretjo številko so prevzeli list akademiki — Kladivarji — na Dunaju in Pragi ter ga vodili premišljeno in neverjetno zrelo. Urednika sta bila, menjaje se, Avgust Jenko in Vladislav Fabjančič, sotrudniki: Franc Fabjančič, Lovro Klemenčič, Juš Kozak, Ferdo Kozak, Fran Lipah, dr. Josip Berce, Janže Novak, Evgen Lovšin, Andrej Lah, dr. Ivan Lah, Emil Gnezda, Ivan Endlicher, Ant. Gregorin, Stanko Peruzzi in drugi. Velik pod-

pornik „Preporoda“ je bil Anton Slatnar, tiskarnar v Kamniku, ki se ni bal konfiskacij, detektivov in preganjanja. Mnogo je storil za list uporni novinar V. M. Zalar, ki je imel neprestano preiskave na vratu in ki je bil pozneje odgovorni urednik lista „Glas Juga“. Ta list se je osnoval po pol. ustavitvi „Preporoda“ ter nadaljeval njegovo delo. Komaj se je rodil, je z 2. številko že umrl — kakor njegov prednik...

Gibanje je začelo slov. napredno dijaštvo, pridružila pa se mu je pozneje večina katoliških slov. dijakov. Sad neumornega dela akademikov je bil združen „Jugoslovanski klub slovenskih akademikov“ vseh struj. Pozneje je Jenko osnoval v Pragi enoten klub in list pod odločnim in jasnim imenom „Jugoslavija“...

Umljivo je, da so delovali akademiki smotrenejši, zrelejši — srednješolci pa so si želeli tudi malo romantike. Na pr. ustanovitev „Preporoda“, prisega zarotnikov zoper avstr. absolutizem v zastrti sobi, ob svitu sveče. Na črno pogrnjeni mizi z roko pisana pravila in program, na njih samokres... Kako interesantni so maloševilni še ohranjeni zapiski o tajnih sestankih, spremembah pravil, da so odgovarjale toku gibanja!

Predhodniki „Preporodovcev“ so se živo zanimali za strankarsko politiko in jo smatrali za študija vredno in celo potrebno. Mladi „Preporodovci“ pa so politiko ignorirali. Otresli so se pokroviteljstva pol. strank nad svojim lastnim prepričanjem. Uvideli so, da strankarska politika brez izjeme ni imela vzgojnega smisla, da je najraje operirala z nemoralo (danes ni nič boljše!), da je kupčevala s prepričanjem ter ni poznala nikogar, ki se ji ni slepo pokoraval — najsi

je bilo njegovo delo še tako idealno in resnično narodno. „Preporodovcem“ pa je šlo za mnogo več — za osvobodilno borbo z izrazito socialno noto s tako predrznimi skrajnimi cilji. Zato so iz prepričanja, da je treba združiti ves narod, opustili borbo po ekstremnih svetovnih nazorih in uspeh združiti v svoj krog dijake vseh polit. prepričanj ter jim vcepiti nove mogočne ideje, katere so smatrali za edino pravilne za rešitev slovenskega naroda pred poplavo Germanstva.

„Preporodovcem“ med srednješolci in akademiki pa so stali na čelu kot nekaka tajna vrhovna komanda „kladivarji“, tajni krožek petorice, ki so imeli svoje zaupnike „kovače“. Vsak od teh je imel svoj zaupni krožek „kladivo“, člani „kladiva“ pa so bili „žebliji“. Vse se je vršilo v največji tajnosti, „žebliji“ niso poznali ostalih „kladiv“ in „kovačev“. Če se je „žebelj“ v ognju preizkusil, je napredoval v „kovača“.

Prvi „kladivarji“ so bili: Franc Fabjančič, (idejni začetnik Prve ogle. jugosl. srednješolcev, roj. l. 1891., padel nad Sočo 1915), Avgust Jenko, (eden najglobljih programatikov, organizator, prekrasno pero, junak v besedi in dejanju), Vladislav Fabjančič, (urednik „Preporoda“, vojni dobrovoljec, danes tajnik Združenja borcev Jugoslavije in urednik „Prelom“), Lovro Klemenčič, sijajen stilist in polemik, prof. dr. Josip Berce ter pozneje znani slovenski pisatelj Juš Kozak. Zaupali niso nikomur nego samo sebi, v največji tajnosti so držali svoje predrzne načrte za končni in najvišji cilj: ujedinjenje Slovencev s Srbi in Hrvatimi v samostojni državi pod žezlom samega velikega kralja Petra. To delo je zahtevalo skrajno opreznost — pa tudi žrtve. Tega skraj-

nega cilja mlajšim „Preporodovcem“ niso javno izpovedovali. Kar pa niso povedale besede, je povedalo srce... In razumeli smo se!

Neumorno je bilo to gibanje. Fantje so potovali po vsej naši ožji in širni jugosl. domovini, romali so v Beograd in Sofijo ter iskali pravih st'kov vsepovsod. Avgust Kuster, Vladislav Fabjančič in Stanko Tominec so prišli že l. 1911. v Beograd, Vlad. Fabjančič in Vinko Zorc pa celo k N. Pašiću v avdienco. Inteligentni Janže Novak je s svojo prodorno besedo organiziral v Gorici, kjer je sodeloval v „Preporodovcem“ duhu z A. Gabrščekom, ing. M. Vošnjakom, dr. Drag. Marušičem, sodnikom Al. Gradnikom in dr. Srednješolcem Evgen Lovšin je kot izvrsten predavatelj in organizator prevzel predsedstvo ljubljanskega „Preporoda“ ter neumorno deloval na združitvi naprednih in katoliških dijaških skupin. Vsi ti in nešteti drugi so pripravljali vse, kar je bilo potrebno pripraviti, ker čas je hitel neizprosno... Močno oporo sta dala gibanju Oton Župančič, ki je bil celo zaupnik „kladivarjev“, in pa Ivan Cankar, ki je že l. 1913. na javnem predavanju v Mestnem domu brez ovinkov izjavil: „Jugoslovanskega vprašanja je dvojje vrst: eno je, radi katerega te aretirajo, drugo je ono, radi katerega te ne aretirajo. Jaz sem za ono, radi katerega aretirajo!“

Mnogo, mnogo prijateljev je imel „Preporod“ med našimi odličnimi znanstveniki, mnogo pa tudi idejnih nasprotnikov. Izžval je sr-dite polemike v revijah in listih. Mladi, kipeči akademik Jenko je hotel napraviti red v sivolasi, učenih glavah, hotel je obrniti oči vseh tako visoko, da bi utihnile vse polemike. Žal, je cenzor neusmiljeno preprečil objavo njegovih epohalnih besed v „Preporodu“. Sicer bi

Ljudje se morajo živeti v novo dobo, v nove ideje, ki se porajajo. Danes je kasno še govoriti o klerikalizmu in liberalizmu, katerih ni nikjer več v oni miselnosti in v oni obliki, kakor smo jih imeli še pred 15 leti. Mladina razume najboljšo novo dobo, ker ni bila okužena po strankarskih predvojnih ideologijah. Zato mora mladina s svojo odkrito besedo na dan in v organizacije. **Kdor jo pa razume, se mora izmotati iz oklepov nekritičnega egocentrizma in se odkranjčiti!**

Kritika, seveda dostojna kritika, ne osebna, je nujno potrebna. In tu ima časopisje najtežjo in najlepšo nalogo. Zato pa naj vanj ne piše korala vulgaris, temveč intelektualno in moralno visoko **osebnosti**. Časopisje mora pobijati brezbriznost za javna vprašanja in sprožati ter reševati najvažnejša vprašanja in ne samo o njih poročati. Z brezbriznostjo postane država zopet strogo birokratična in aristokratska, v rokah manjšine. Ne smemo za vsako stvar klicati na pomoč vlade, birokracije, policije in orožništva, temveč si moramo sami pomagati in se sami vzgajati.

Prej je versko življenje vladalo nad politiko in državo, cerkve so postale politične ustanove, razvile posvetno vladno in se bo-

rile posvetnjaško za politično moč. Proti tej teokraciji so se države potem ojačile v konstitucionalizmu, ki je pomenil prehod k demokraciji. Demokracija pomeni ocerkvitost se, **verstvo pa ostane še nadalje vedno važen faktor ljudskega blaga, katero je treba spoštovati, gojiti in pospeševati**. Macchiavelli priporoča laž. Drugi so dopuščali celo kompromise vesti. Vendar laž ima kratke noge in treba je laž in lažnjivost, goljufije in sploh vse nemoralne čine in lastnosti pobijati. **Z resnico in poštenostjo se pride najbolj daleč.**

Prepričan sem, da se vrnemo kmalu v demokracijo, ker ji še ni odklenala zadnja ura, temveč se še niti rodila ni. **V demokraciji, z vladno pametnih in poštenih ljudi, ki bodo upoštevali vse bistvenosti ljudske duše, potrebe celote in vse elemente za vzgon narodnega življenja, je mogoče rešiti vsa težka vprašanja, ki danes tarejo vse narode. Tudi gospodarska vprašanja.** V stvarni diskusiji pametnih in nesebičnih ljudi, s smislom za potrebe občestva, se dajo rešiti tudi ta vprašanja. Zato je pa treba, kakor rečeno, **novih ljudi s temeljito naobrazbo in z moralno kvalifikacijo**, ter povsod podrobnega dela s pritegnitvijo vsega naroda k sodelovanju v disciplinirani organizaciji.

Še enkrat gospodarska policija.

Somišljenik nam piše:

V 10. številki „Preloma“ ste priobčili izvrsten in zelo zanimiv članek o nujni potrebi osnovanja državne gospodarske policije v naši državi. Z izvajanjem tega članka v celoti in posameznostih popolnoma soglašam — le ena zelo važna plat tega vprašanja se mi zdi, da se ne more absolutirati samo s tako kratko besedo, kakor stoji v članku, in sicer:

„Sodišča bi morala na podlagi poročil organov gospodarske policije hitro in energično ukrepati.“

Ravno tu pa tiči zajec! Ni dovolj, da bi se državna kontrola nad poslovanjem vseh javnih gospodarskih delniških družb po organih gospodarske policije izvajala strogo, energično in brezhibno — **glavno so ostre kazni za prestopke!**

Ako n. pr. čitamo načrt novega švicarskega zakona o bankah, vidimo, da stoji na stališču, da **še tako dobra kontrola nad denarnimi zavodi ne more preprečiti izgub in katastrofalnih polomov**. Ta načrt predlaga sicer, da bi švicarska novčanična banka vršila nekako uradno oblast nad denarnimi zavodi, ki bi ji bili dolžni dovoliti poln vpogled v svoje poslovanje (pri nas to ne bi bilo mogoče, ker je naša novčanična banka slab gospodar, ki dela še večje izgube kot privatne banke, ona je glavni krivec nezaupanja v zavode, glavni krivec krize denarništva, zastoja v trgovini in brezposelnosti v narodu, ker se bolje zaveda, kaj je v njeno korist, kot pa se zaveda dolžnosti do naroda in države — kot je vse to zelo

točno povedal senator g. dr. G. Gregorin v proračunski razpravi v senatu). Vendar švicarski načrt izrečno poudarja, da je vsaka državna kontrola nad denarnimi zavodi iluzorna, ako se istočasno ne poveča odgovornost vodilnih funkcionarjev, t. j. upravnih svetnikov (ki bi smeli sprejeti taka mesta v omejenem številu sorazmerno premoženju, s katerim bi jamčili za pravilno delo) in vodilnih ravnateljev. Ti vodilni morajo naj bi osebno jamčili za škodo, ki bi nastala zavodu radi njihovega nevestnega ali brezvestnega gospodarstva. Za prestopke naj bi zakon določil poleg povračila škode **najstrožje denarne kazni** (ki naj bi omogočile zaposlitev nezaposlenih pri javnih koristnih delih) in **omejitev osebne svobode!**

Kakor čitamo, da mislijo v Švici, tako lahko mislimo tudi pri nas! Tudi pri nas je res že zadnji čas, da se prisilijo vodilni organi v javnih družbah, ki gospodarijo z zaupanim, težko prištedenim ljudskim denarjem, nabranim iz vlog, zavarovanj, iz prodaje delnic itd. — da vodijo te posle **korektno in nad vse vestno, ker bi jih sicer zadela denarna kazen, zapor in javen prezir!** Ne pa, da kadar postane „prevroč“, lepo odložijo svoje funkcije v raznih upravah ter živijo mirno in udobno naprej od poskritih rezerv, pri tem pa slovesno izjavljajo, da nimajo nikakega premoženja, da jim celo eksekutor ne more do živlega! **To kategorično zahteva beda vlagateljev širokih plasti poštenega naroda**, ki je izgubil ali ne more razpolagati s svojimi, od ust pritrganimi

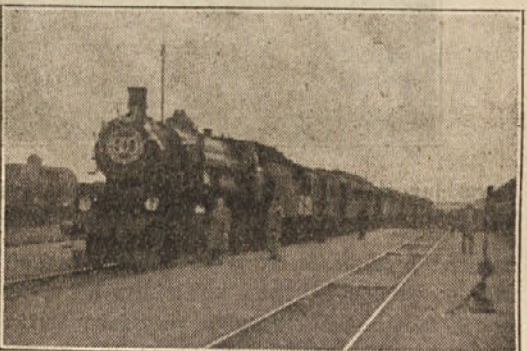
prihranki, radi nevestnosti ali brezvestnosti onih „funkcionarjev“, to pa nujno zahteva tudi **interese države!** Za zasedbo vodilnih in višjih mest v takih zavodih naj bo merodajna edinole neoporečna moralna in temeljita strokovna kvalifikacija naših domačih ljudi — ne pa brezglavi protekcionizem za vsako ceno. Tudi tu veljaj naše geslo: **Zahtevamo nove poštene in sposobne ljudi na vodilna mesta!** Predobro plačane, nesposobne stare glave, ki znajo voditi javna podjetja samo, če vlada „konjunktura“, ki pa v težkih časih odpovedo in iščejo krivice za izgube predvsem v brezglavih redukcijah mlajšega personala in njegovih borbah plač — naj napravijo prostor doraščajoči mladini, ki hoče kruha in napredovanja!

Nič bi ne škodilo, ako bi drž. gospodarska policija pretipala obisti prav vsakemu podjetju, pa tudi vsakemu državljanu in priseljencu, da dokaže, ali si je pridobil svoje premoženje na **pošten ali nepošten način**. Zamolčano, v inozemstvo izvoženo ali nepošteno pridobljeno premoženje naj bi romalo v državno blagajno!

Hic Rhodus, hic salta!*

Naše narodno gospodarstvo kaže močno anomalijo, ki vlada že dolga leta in je v prvi vrsti zakrivila sedanji razpad našega denarnega in kreditnega trga.

V vsakem normalno razvitem gospodarstvu mora biti v prvi vrsti razvit takozvani **kapitalni trg**, poleg njega pa v manjši meri **denarni trg**. Kapitalni trg ima nalogo preskrbeti gospodarskim podjetjem, samoupravam in državi **ona sredstva, ki so potrebna za dolgoročne plasmane**, n. pr. za zidavo tovarov, za ustanovitev velikih trgovskih in industrijskih podjetij in njih normalno obratovanje, za izvršitev veli-

Borci Jugoslavije v Mariboru — Prihod posebnega vlaka

kih javnih del in obče koristnih naprav. Ta sredstva se dobe na kapitalnem trgu s tem, da delniške družbe emitirajo **delnice**, ki nosijo od vsakoletnega uspeha odvisne dividende, ter **obligacije ali zadolžnice**, ki nosijo v naprej določene stalne obresti; nadalje se ta sredstva dobe tako, da hipotekarni zavodi emitirajo **zadolžnice**, ki iz njih izkupička dovoljujejo dolgoročne hipotekarne kredite. Končno spadajo

* Po domače bi ta latinski izrek prevedli z našim domačim: Za tem grmom leži zajec!

Povečano odgovornost za svoje delo pa bi morali nositi tudi vsi organi državne kontrolne gospodarske policije. To delo, ako bo pošteno in v korist države in naroda, naj se plača dobro, da bodo lahko nastopali svojemu položaju primerno; naj se jim dovolijo še posebne nagrade za ugotovljene in prijavljene nepravilnosti. Biti pa morajo pod stalno kontrolo, vsaj vsako leto in nenadoma morajo menjavati svoje delokroge. Biti morajo zelo sposobni, da pregledajo vse rafinirane trike, ki bi jim hoteli ali kaj prikriti, ali jih speljati na napačno pota, **pred njimi se mora ustaviti moč denarja!** Najmanjša nekorektnost v tej odgovorni službi naj bi jih neusmiljeno strmoglavila in jim prinesla takojšen odpust in radikalno kazen.

Ali je vse to tako težko izvršljivo? Vsaj bi se na ta način takoj povrnilo polno zaupanje v naša solidna javna podjetja! Pravilno organizirana gospodarska policija bi bila **blagoslov za narod in državo!**

semkaj tudi državna in samoupravna posojila v svrhu izvršitve velikih in splošno koristnih javnih del. Vsem tem papirjem je skupno to, da **njih imetnik nima možnosti terjati vložen denar od dolžnika nazaj, kadar se mu zliubi**; delnič podjetja sploh nikdar ne izkupi, temveč jih lastnik lahko proda na borzi po borznem tečaju, delničar pa dobi šele ob likvidaciji podjetja svojo likvidacijsko kvoto, medtem ko se izkupijo drugi imenovani papirji po amortizacijskem načrtu, ki je v naprej določen in publiciran. Če hoče imetnik takega papirja predčasno likvidirati svoj angažman, lahko tudi nosijo praviloma precej visoke obresti, ki naj ravno zavarujejo kapitalnemu trgu vselej zadosten priliv denarnih sredstev. Medtem ko so delnice, ki dajejo lastniku vpliv na dotično podjetje, **špekulacijski papir**, ker njih donosnost zavisi od poslovnega uspeha in s tem od številnih, v naprej neznanih činiteljev, so obligacije, zadolžnice in državni papirji **sigurna naložba**, ker so prvenstveno zavarovani bodisi s hipoteko, bodisi z garancijo; poleg tega je za jamčeno enakomerno, v naprej določeno obrestovanje.

Od tega kapitalnega trga moramo ostro ločiti **denarni trg**, ki ima čisto drugo funkcijo; njegova naloga obstoja namreč v tem, da **sprejema denarna sredstva na kratko dobo in jih posoja gospodarstvu na kratke roke**. Obrestna mera, ki vlada na denarnem trgu, je nižja od one na kapitalnem trgu, zato pa ima upnik možnost, v kratkem času zahtevati vso svojo terjatev z obrestmi vred nazaj. Semkaj spadajo vloge pri denarnih zavodih, bodisi proti **vložnim knjižicam ali na tekočem računu**; v prvem primeru se sporazumno določi sorazmerno kratek odpovedni rok, ki znaša največ par mesecev — čim daljši je, tem višje je obrestovanje — v drugem primeru pa upnik razpolaga s svojim dobroimetjem potom čekov, ki jih daje zopet svojim upnikom v plačilo

učene glave že tedaj obsedele brez posla. Tako da so pod silo zgodovine morale utihniti šele pozneje...

Nismo še pozabili one dobe. Medtem ko so učene glave in razni „voditelji“ naroda gledali in videli le do konca svojega nosu, so gledali mladi idealisti bistro in preroško po vsej širini jugoslovanski zemlji preko Kosovega polja — do Vardarja, gledali so daleč naprej v zgodovino bodočnosti in verovali v nemogoče sanje o veliki majki Jugoslaviji. Imeli so izvršten nos! Prezirali so svarila boječe starejših generacij, katera jih je imenovala mlečno zobneže, ki naj bi se raje učili ter pustili take „utopije“! Prezirali so vse avstrijske oblasti, šolske in policijske, prezirali lepe karijere, prezirali lečo in vešala, prezirali smrt... To je bila živa, nesebična, občudovanja vredna vera naše najboljšie mladine, kar smo je kdaj imeli! To je bila zavestno potencirana nacionalna strast, ki je Slovan, posebno ponižni Slovenec sicer ni poznal. Ta mladina je iskala samo en dobiček: svobodo naroda, ta mladina je vzela težko, pretežno breme na svoje rame, živemu vragu je hotela iztrgati solnce svobode — z golimi rokami je prisilila celó zgodovino, da ji je postala zaveznica! To pa zato, ker je bila pripravljena, prestopiti vsak čas od besed k dejanjem, k žrtvam za idejo. — Žrtve pa so res sledile — grozne!

Prišel je Vidov dan 1914. Udarila je težka ura izbruh svetovne vojne. Sledile so neusmiljene aretacije „Preporodovcev“ v Ljubljani, Kranju, v Gorici — vsepovsod. Avstrijske oblasti so divjale — prepozno so se zbudile iz sna, vse predaleč so že prišli uporni Slovenci. Po strahovitih preganjanjih dijakov je vložilo državno pravduštvo dne 26. septem-

bra 1914. obširno utemeljeno obtožnico proti 6 akademikom in 26 srednješolcem. Obtožena sta bila hudodelstva veleizdaje (predlagana kazen 10—20 let ječe) Ivan Endlicher in Janže Novak; pregreška zoper javni mir in red (predlagana kazen od 3 mesecev do 1 leta zapora) sledeči „Preporodovci“: Ivan Žgajnar, Juš Kozak, Matija Ambrožič, V. M. Zalar, Gustav Omahen, A. Štefančič, Adol. Ponikvar, Evgen Lovšin, Hugon Mešiček, Ivan Kos, Damiro Majaron, Franc Vizjak, Bogomil Vizjak, Rajko Paulin, Viktor Fettich, Leo Kavčnik, Jakob Avšič, Albin Fakin, Gregor Föderansperg (= Fedran), Silvijn Pakiz, Josip Arh, Franc Tavčar, Maks Košir, Vinko Zorc, Franc Grebenc, Anton Gunde, Pavel Grabnar, Anton Kuntarič in Vladimir Premrov.

Sodba je padla ravno na sveti večer 1. 1914. ob grmenju svetovne vojne. Ivan Endlicher in Janže Novak sta dobila po 7 mesecev strogega zopora. Novak je bil pri obnovitvi procesa v Gradcu obsojen radi veleizdaje na 5 let težke ječe. Endlicher pa svoje obsodbe ni doživel; umrl je v ječi v Gradcu na dan svoje obsodbe 4. sept. 1915. radi nečloveškega postopanja avstr. justice... Ostali obtoženci so prejel po 6, 3, 1 mesec, 3 tedne, 2 tedna zopora, štirje so bili oproščeni.

Ta slov. veleizdajniški proces je bil zgodovinski dogodek prvega reda. Tudi za ta sodni dan nad našo slov. omladino poteče letos 20. let. Potrebno bo, da tisti, ki so ginili zapušeni od vsega sveta v mrkih avstr. ječah, v našem listu opišejo z živo besedo svoje lastne doživljaje obširnejše, kot je to storil vestni kronist one nemirne dobe prof. Ivan J. Kolar v svoji prekrasni knjigi „Preporodovci 1912 do 1914“ (borci — berite to lepo knjigo!).

Po vojni so naši najidealnejši dijaki z navdušenjem prevzeli ideje starega „Preporoda“, osnovali novo srednješolsko organizacijo, iz katere je izšla starešinska organizacija z istim slavim imenom. Iskreno bi želeli, da bi ti fantje v našem listu sami povedali, kako gospodarijo s to dediščino, kako so jo presadili v svobodno grudo in kake načrte imajo za bodočnost. Ako bodo hodili po teh potih, čeprav so trnjeva, toda edino prava, se jih bodo naša srca še prav posebno oklenila — oni naj bodo dediči sadov naših muk in naših uspehov!

Najtežji križ sta nosila do zadnje postaje Ivan Endlicher in Avgust Jenko, oba junaka brez primere. Prvega je prehitela mučeniška smrt v ječi, Jenko pa je padel kot srbski prostovoljec pod Cerovo planino, dne 17. avgusta 1914. Slovenska kri je rosila skupno s srbsko krvjo sveto zemljo jugoslovansko...

Preko ujetniških taborišč je sledila Jenku dolga vrsta „Preporodovcev“ v redove jugoslovanskih dobrovoljcev. Živa nujnost, železna logika jih je vodila pod slavne zastave kralja Petra. Od besed, od programov je bilo vendar **treba preiti k dejanjem!** In ta dejanja so bili čudeži samozatajevanja, prezira smrti, žrtvovanja celega človeka, pa tudi čudeži uspehov! Kakor pravi prof. Kolar v svoji knjigi:

„Kri „Preporodovcev“ je orosila trnjevi venec tisočletne narodove sužnosti, da bi zrastle iz njihove krvi **roža svobode** novemu rodu v smrti prerojenega naroda...“

400 let po kmetskikh punitih Matije Gubca so „Preporodovci“ in jugosl. vojni dobrovoljci napisali s svojo srčno krvjo brez dvoma najsvetlejši strani naše uboge, temne slovenske zgodovine! Kralj Matjaž je podal roko kralje-

viču Marku... In prav nič nas ne preseneča ta čudovita kontinuiteta, ta trdovratna doslednost, da srečujemo vedno iste ljudi tako med „Preporodovci“, med vojnimi dobrovoljci, kot med današnjimi združenimi borci. Izak je rodil Jokoba, Jakob je rodil...

„Preporodovci“ so napravili načrt za hišo ter določili, kje naj se postavi; vojni dobrovoljci so s svojimi žrtvami pošteno pomagali, to hišo postaviti in jo pokriti z varno streho. Mi združeni borci pa hočemo poskrbeti, da bodo v tej hiši vladali: red in pravica, pamet in čast, ponos in poštenost, bratska sloga in enakopravnost. Da ne bo jedel eden od bratov politico, drugi pa lečo iz lesene skleda, da se nihče kruha ne preobije, da ga nihče ne strada! Odprli bomo okna na stežaj, da se odstrani smrad, nesnaga in mrčes iz naše hiše, da se naseči solnce v naš dom! Da bomo vsi ljubili svojo dobro mater Jugoslavijo, ki bo ljubila vse svoje otroke enako, da bo dobra tudi onemu tujerodnemu državljanu, ki ne bo zlorabljal njene dobrote ter da bo gostoljubna samo napram onemu tujcu, ki ne bo prekršil svetih postav gostoljublja! Da se bo njeno oko oziralo najraje po brezkončnem slovenskem paradižu, da bo njeno uho tenko poslušalo, kdaj pride naš veliki slovanski čas — da bo grožnja v svojem srdcu proti vsakemu krivčniku, kjerkoli in kadarkoli bo dvignil glavo!

Borci — zavijajmo rokave! Čas hiti in toliko dela je še pred nami!

Solunski dobrovoljci

in jih mora denarni zavod takoj izplačati. Denarna sredstva, ki jih denarni zavodi dobe z denarnega trga, služijo izključno za kratkoročna posojila, v prvi vrsti za eskont trgovskih menic, za lombard, pa tudi za druge vrste kratkoročnega finansiranja trgovine, industrije in obrti. Tako finansiranje je zlasti potrebno ob času sezone, v slučaju izrednih narobil, ob izrednih konjunkturah, pri otvarjanju novih tržišč itd.

Medtem ko je borza, in sicer efektno tržišče, ono mesto, kjer se stekata ponudba in povpraševanje kapitala, medtem ko je torej efektna borza kapitalni trg v pravem pomenu besede, je denarni trg decentraliziran; vsi denarni zavodi, pri nas predvsem hranilnice in posojilnice, pa tudi banke, goje depozitni posel in tu se steka zlasti prihranek malih ljudi. Borzni komitenti so praviloma na eni strani špekulantje, ki kupujejo in prodajajo delnice, na drugi strani pa tisti krogi, ki razpolagajo z večjimi premoženji in jih skušajo čim varneje in obenem donosneje naložiti v zadolžnice, založnice in državne papirje. Mali človek se na borzi ne spozna in zato izroča svoj prihranek posojilnici ali hranilnici, ki naj ga pošteno in vestno opravlja, toda tako, da ohrani likvidnost. Bančni komitenti, t. j. oni vložniki, ki si pustijo tekoči ali čekovni račun, so večinoma poslovni ljudje, predvsem trgovci in industrijci, ki obenem opravljajo ves svoj plačilni promet v tuzemstvu in inozemstvu potom dotične banke, ki zanje oskrbi tudi emisijo delnic in zadolžnic.

Vsak poznavalec našega gospodarstva bo takoj priznal, da smo mi sedaj zelo oddaljeni od takega sistema kakor je v prednjih vrsticah opisan, in kakšnega moramo smatrati za normalnega. Slabo gospodarstvo v delniških družbah v prvi povojni dobi je povzročilo, da so delnice padle v vrednosti in v donosnosti skoro na ničlo, tako, da so ljudje izgubili zaupanje do njih in zato se z delnicami zadnjih 12 let pri nas skoro sploh ne kupčuje; obli-gacije ali zadolžnice pri nas niso niti predvide-ne po zakonu. Zato so ti efekti pri nas neznani; z založnicami hipotekarnih zavodov se tudi ne trguje, tako da je največ prometa z državnimi papirji. Kljub temu, da sama država zanje jamči, da se pri državnih dobavah sprejemajo kot kavcija v nominalni višini in kljub relativno visokemu obrestovanju, je tečaj državnih papirjev pri nas abnormalno nizek. To dokazuje, da je kapitalni trg pri nas težko holan in da izdaleka ni dovolj razvit.

V naši državi je skoro vsa sredstva pritegnil denarni trg, in sicer v prvi vrsti v obliki vložnih knjižic. Gospodarska politika naše države je bila usmerjena tako, da so bili denarni zavodi prisiljeni plačevati za te depozite višjo obrestno mero, kakor bi bila upravičena. Državni in privilegirani denarni zavodi, ki ne plačajo davkov, vzdržujejo to previsoko obrestno mero in s tem diktirajo tudi drugim zavodom enako obrestno mero. Ker jih je torej denar preveč stal, niso mogli zasebni zavodi teh zneskov plasirati kratkoročno, ker tak plasman prenese le nizko obrestno mero, temveč so morali investirati denar na dolge roke: ustanavljali so industrije in obratovali z njimi, posojali so ta denar na hipoteke i. t. d. Dokler so ljudje mnogo več vlagali kakor so dvigali, je bilo vse lepo in prav, in zavodi so imeli lepe dobičke, ko pa so ljudje jeli več dvigati kakor vlagati, kar je začelo leta 1931, je nastopila katastrofa, ki jo je vsak misleči gospodarstvenik že vsaj deset let poprej lahko prorokoval, ker vse to poslovanje bazira na težki strukturni napaki, namreč na izločitvi kapitalnega trga in nenaravnem napliljenju denarnega trga.

Mi zdaj na lastni koži občutimo vse težke posledice tega brezglavega gospodarjenja. Gospodarska politika naše države ni vpoštevala zlih posledic izločenja kapitalnega trga, in ni ukrenila ničesar v svrhu ozdravljenja tega stanja, ko je bil še čas za to. Zdaj, ko je problem saniranja našega denarništva v ospredju vsesplošnega zanimanja, je neobhodno potrebno, da merodajne osebnosti upoštevajo to kvarno anomalijo in da izdelajo premišljen načrt, da se te razmere normalizirajo.

Opozorilo naročnikom.

Uprava dobiva pritožbe, da se naročnikom „Preloma“ list ne dostavlja redno. Uprava opozarja vse prizadete, da se „Prelom“ redno odpošilja in da je krivda izven njenega delokroga.

Da se bo moglo ugotoviti, kje je zadržek, prosimo vse prizadete, da nam vselej nemudoma sporoče, ako bi list izostal. Uprava.

Velecenjeni tovariši in naročniki!

Poravnajte naročnino vsaj deloma, da bomo vedeli, da-li ste naš resni reflektant, sicer bomo primorani, da Vam list ustavimo. Uprava.

Besede modrosti.

V soboto, dne 24. t. m. je ogovoril predsednik francoske republike Doumergue svoje rojake po radiju in jih pozval, naj se strnejo vsi brez razlike, češ da bodo na ta način okrepili državne finance, in odstranili nevarnosti, ki prete domovini. Navajamo iz njegovega nad vse zanimivega govora nekoliko misli, ki imajo absolutno vrednost in bi si jih bilo dobro zapomniti. Vse te misli so enostavne in jasne, toda prav zato prepričevalne.

Doumergue pravi: „Kakor v hišnem, tako tudi v državnem proračunu ne smejo biti stroški nikdar večji kot dohodki. Ako naj uravnavesimo proračun, ako naj bodo naše finance dobre, je le eno sredstvo. To sredstvo uporabljajo dandanes skoro vsi Francozi: zmanjšujejo izdatke za življenje.“ — „Zviševati davke, ustvarjati nove, bi pomenilo, da hočemo povečati krizo in s tem tudi povečati brezposelnost. Kadar gospodar nima naročil, delavec nima dela.“ — „Čudež, ki ga ne morem napraviti jaz sam, ta čudež lahko dosežemo vsi skupaj, če se zblížate drug z drugim, če za precej časa pozabite na svoje strankarske prepire, če se

goslovanskem narodnem telesu obuja k življenju zdravo svetovnonazorsko obnovo.“

Med govorniki omenja „Deutsche Zeitung“ tudi zastopnika srbskih borcev Dušana Tosića, „čegar izvajanja so pokazala, da je pokret „Boja“ vzbudil odmev v vseh narodnih delih države“.

Delo in eksistenca.

V nedeljo, dne 25. marca 1934 je imelo društvo „Delo in eksistenca“ ob 10. uri dopoldne svoj ustanovni občni zbor v vrtnem salonu pri Levu. Zbor je otvoril predsednik pripravljalnega odbora g. Drago Kosem, ki je po pozdravu povabljenih zastopnikov oblasti, društev, ustanov in časopisja pojasnil naloge in cilje društva. Dokazal je, da je pri današnjih gospodarskih in socijalnih razmerah nujno potrebna organizacija, ki se bo izključno bavila s problemi brezposelnosti in se proti njej boreta, kajti posameznik je proti splošnemu zlu brez moči.

Iz temeljitih referatov kakor tudi iz živahne debate, ki jim je sledila, so se jasno izkristalizirale prve in neposredne naloge dru-

Borci Jugoslavije v Mariboru — Povorka gre s kolodvora v mesto — Na čelu vojaška godba

združite brez predsodkov, če hočete korakati drug ob drugem z vero v končni uspeh.“

Iz teh misli je razvidno, da zaupa stari Doumergue v modrost. Naš narod ima pregovore, ki so se uveljavili tekom stoletij in še danes veljajo ter bodo tudi v bodoče še veljali: Pamet je boljša kot žamet in Sloga jači, nesloga tlači.

Kaj pišejo o nas drugi.

Poročila o našem zborovanju so prinesli v več ali manj izčrpnem obsegu Jutro, zagrebške Novosti in Slovenec. Tudi zagrebški „Morgenblatt“, je primerno registriral ta dogodek. Gotovo bo marsikoga zanimalo, kako ocenjujejo naše gibanje domači tujerodci. Čeravno smo jim v Mariboru odkrito povedali svoje mnenje o vlogi, ki jo morejo in smejo imeti v naši narodni državi napram nam, ki smo državni narod, je vendar silno zanimivo dejstvo, da nas tujerodci veliko boljše razumejo, kot pa — hvala Bogu — redki svojerodci.

Prinašamo v delnem prevodu poročilo, ki je o mariborskem zboru izšlo v celjski „Deutsche Zeitung“ z dne 15. marca t. l.:

„Iz Slovenije si pričinja utirati pot mladosti, zdravo gibanje. Je delo bojevnikov in je tudi docela prežeto vojaškega duha, toda ne v tem zmislu, da sleherni pristaša postane vojak na krvavem bojišču, marveč vojščak za miroljubno grajenje države v službi Gospodarja. V njem vidi to gibanje vteleseno hotenje po dobrobiti države. Naravno da „Boj“ — tako se to gibanje imenuje — v prvi vrsti stremi za močno, na znotraj in na zunaj krepko Jugoslavijo. V taki državi bolezenskim pojavom, kot je na pr. korupcija itd., ni mesta. Združenje borcev „Boj“ se bori za vzore, ki morejo biti za Jugoslavijo najvišja izpolnitev njene narodnostne in državne ideje.

Da tako gibanje vzbuja v srcu naroda veliko zanimanje in glasen odmev, je razumljivo, za jugoslovansko državno misel pa tudi zelo razveseljivo. Kajti ta odmev priča, da obstaja zdrav duh in hotenje po državi, da pa se mora eno in drugo najpoprej izoblikovati na nov, doslej pri nas neobičajen, namreč na nepolitičen način, in izoblikovati ju mora tisti rod, ki je bil med svetovno vojno na fronti. To šele naj bo zaključek te borbe med narodi, ki je ustvarila toliko političnih izprememb in ki šele penajst let po političnih spremembah v ju-

štva. Te so: 1. preprečenje zaposlitve penzionistov; 2. preprečenje zaposlitve poročenih žen, kjer že možev dohodek zadostuje za preživljanje družine; 3. odprava vsakega nadurnega dela in strogo respektiranje zakonitega delovnega časa; 4. odprava večkratnega zaslužkarstva; 5. borba proti dvojnemu delu moža in žene za enkratni eksistenčni minimum družine, kajti zahtevati je treba, da mora že samo delo moža ali žene zadostovati za preživljanje družine; 6. uvedba delovnih kaznic, ki naj imetniku edino dajejo pravico do zaposlitve v zasebnih podjetjih; 7. borba proti izkoriščanju delavcev in nameščencev s prisilnim štedenjem, naravnim plačevanjem, kavcijami itd.; 8. borba proti redukcijam in ustavitvam dela; 9. zahteva večjega izvrševanja javnih del; 10. ureditev denarnega vprašanja, da bo mogoče financiranje javne in zasebne delavnosti; 11. borba proti neupravičeni zaposlitvi tujcev.

Beležimo ta zanimivi dogodek kot kronisti. Cilji, ki si jih je društvo postavilo, so utemeljeni v vzrokih dezorganizacije naše družabne ureditve. Sicer ni izključeno, da bo ta ali ona izmed navedenih enajstih točk naletela pri podrobnejšem razboru na več ali manj utemeljene prigovore. Vendar so smernice, ki si jih je društvo postavilo, dobre in moremo le pozdraviti to gibanje, ki je v pogledu borbe zoper brezposelnost sorodno našemu, ter mu želeli čim največjega uspeha. Društvo „Delo in eksistenca“ posluje na Masarikovi cesti št. 14, v pritličnem lokalu „Grafike“. Članarina znaša letnih Din 12.

DOBROVOLJCI! Opozarjamo Vas na članski sestanek, ki se vrši v sredo 4. aprila pri tov. Krečiču na Vidovdanski cesti ob 20. uri. Pridite vsi! **DOBOR.**

OPOZORILO.

Vse dopisnike „Preloma“, ki nam pošiljajo članke, dopise ali poročila, najvjudnejše prosimo, naj bo med vrsticami vsaj en centimeter presledka, tako da je uredniku dana možnost popravljanja ali prirejanja rokopisa za tisk. Dopisniki naj tudi puščajo na levi strani ca 3 prste širok rob, kajti drugače je uredniško poslovanje zvezano z nepotrebnimi težkočami. Uredništvo.

KDO NE RABI ZAŠČITE? Vsi! Za ves gospodarski svet je ustanovljena „ZAŠČITA“ r. z. z o. z. v Ljubljani, Masarykova cesta 14/II.

Tedenski pregled.

Jugoslavija. V Beogradu so ta teden zasliševali zarotnike, ki so nameravali atentat na kralja. Pokazalo se je, da so prišli pravici v roke samo plačani zapeljanci, oni, ki so atentat zamislili, pa nemoteno žive v neki sosednji državi.

V parlamentu je neki poslanec iz Dravske banovine tožil, da je med vzgojitelji mladine še zelo veliko državno nezavednih ljudi.

Švabska kulturna zveza v Mariboru je imela svoj občni zbor. Branili so se očitkov, da so Nemci v Jugoslaviji naklonjeni Hitlerju.

Anglija. Bajje je pod vso Anglijo plast petroleja, trdijo izvedenci. Država si namerava pridržati pravico do izkoriščanja teh zakladov.

V podonavskem vprašanju so na Angleškem mnenja, da ne bo miru, dokler se ne sporazumejo vsi prizadeti, t. j. Mala antanta z Avstrijo in Madjarsko.

Avstrija. Odpravljen bo naziv: Republika Avstrija in zamenjan najbrže z nazivom: Zvezna država Avstrija.

Te dni so imeli v Avstriji ljudsko štetje. Razen drugih, povsod običajnih podatkov so morali moški prebivalci med 14. in 45. letom odgovoriti tudi še na vprašanja, katera se tičejo vojaške uporabnosti.

Francija. Odkrili so obširno vohunsko organizacijo, ki je spleta mreže ne samo preko Francije, ampak tudi preko Amerike in Anglije. Kolikor se je dalo ugotoviti, je bilo to v korist Rusije, morda pa tudi drugih držav.

Preiskava proti družbi okoli Staviskega je baje napredovala veliko delj, kot pa sme vedeti javnost. Predsednik vlade je obljubil znova, da ne bo prizanešeno nikomur.

Vsi nad 25 let stari odsluženi vojakl se morejo javiti v ponovno službo za 6—18 mesecev, da se zmanjša brezposelnost.

Švica. Odstopil je finančni minister, ker niso bile sprejete njegove zahteve glede zaščite proračunskega ravnotežja. — Nasprotje med socialisti in meščanskimi strankami je vedno večje.

Italija. Nedeljske volitve — kjer je vsak smel glasovati samo z da ali ne, za ali proti oblastno predloženim poslancem, so seveda dale ogromno večino za fašiste, posebno v Primorju. — V Tripolisu so italijanske predstraže stopile na angleško ozemlje.

Bolgarija. Tečejo pogajanja z Nemčijo in Avstrijo glede kompenzacij. Nemci namenjajo zasadi v Bolgariji sojo (manžurski fižol), ker tam dobro uspeva, in ves pridelek izvažati v Nemčijo.

Estonska. Predsednik vlade in načelnik vojske sta vsilila diktaturo, ki je naperjena predvsem zoper bivše bojevnike.

Rusija. Državni predsednik Kalinin je šel na veliko inspekcijsko potovanje, posebno da pregleda Sibirijo in Poamurje. — Sprejet je načrt za izvežbanje več tisoč rezervnih letalcev. — V Moskvo je prišlo 60 čeških industrijcev.

Nemčija. Vpeljano je vojaško vežbanje za moške med 18. in 35. letom, zaenkrat samo za člane hitlerjevskih organizacij in neorganizirane, ki se sami javijo. V Belgradu so se začela pogajanja za novo trgovinsko pogodbo med Nemčijo in našo državo. Bajje je na obeh straneh veliko volje, da se obe strani zadovoljita.

Rumunija. Začele so se obravnave proti morilcem ministrskega predsednika Duke, članom takozvane železne garde (romunski fašisti).

Poljska. Odkar so se umirila nasprotstva med Poljsko in Nemčijo, so nekateri poljski časopisi začeli srditi boj proti Čehom zaradi poljske manjšine v Sleziji. Obe vladi se trudita, da temu napravita konec.

Litva. Izbruhnil je spor med Litvo in Nemčijo zaradi njemenskih Nemcev, ki se baje preveč nagibajo k Hitlerju.

Japonska. Požar je uničil celo mesto Hakodate, ki ima 200.000 prebivalcev. Mrtvih je skoraj 700, brez strehe pa jih je ostalo 130.000. — Nadaljujejo se bojne priprave za odločitev, kdo bo gospodaril Tihemu morju. Angleži utrjujejo Singapur, ki leži na koncu polotoka Malake in zapira pot od Indije na Kitajsko in Japonsko. Zato hočejo baje izkopati Japonci kakih 110 km severno prekop skozi polotok, da obidejo to zaporo.

Avstralija. Izbruhnil so hudi nemiri zoper priseljene delavce, ker baje odjedajo kruh domačinom. Prizadeti so posebno jugoslovanski delavci.

Prelom je Tvoje glasilo!

Pojasnilo.

Na prošnjo Oblastnega odbora Udruženja vojnih invalidov za Dravsko banovino za polovično vožnjo udeležencem obnega zbora, ki se je vršil dne 11. marca v Mariboru, je prejel O. O. sledečo rešitev:

Ministarstvo saobraćaja
Kraljevine Jugoslavije

Opšte odeljenje

Br. 3815

19. marta 1934 god.

U Beogradu.

Mestnoj općini

Ljubljana,

da izvoli saopštiti Udruženju Ratnih Invalida Ljubljana, da mu nije odobrena povlastica po molbi od 12. II. 34. br. 388 za oblasni zbor, jer nema zakonske ni finansijske mogućnosti. Po saopštenju akt vratiti Ministarstvu saobraćaja.

Po naredbi Ministra saobraćaja

Načelnik opšteg odeljenja,

Podpis nečitljiv.

Dospelo po pošti.

Mestno načelstvo Ljubljana,

IX/2 No. 15324, 23. marca 1934.

Občni zbor UROIR.

Rezervni oficirji pododbora UROIR so imeli svoj redni občni zbor v soboto 24. t. m. Ob povoljni udeležbi je otvoril predsednik dr. Dinko Puc občni zbor, pozdravil zastopnika komande dravske divizijske oblasti g. podpolkovnika Sarpeka s prošnjo, da izreče zahvalo pododbora g. komandantu. Pred prehodom na dnevni red je pozval vse navzoče, da vzkliknejo Nj. Vel. Kralju Aleksandru trikratni Živio. Nato se je prečitala vdanostna brzojavka, ki je bila sprejeta s ponovnimi vzkliki. Zbor je brzojavno pozdravil tudi g. ministra vojske in mornarice ter komisarja Udruženja.

Sledilo je splošno poročilo o delu uprave pododbora v minoletem poslovnem letu.

Tajnik Prinčič je poročal o podrobnem delu uprave pododbora. Poročal je o skorajšnji likvidaciji spora bivše uprave pododbora s Središnje upravo; poročal je nadalje tudi o prihodu v Ljubljano g. komisarja, kateri je odobral naš vstop v Udruženje borcev Jugoslavije.

Skupno število včlanjenih rezervnih oficirjev je 286, v minoletem poslovnem letu je pristopilo 54 novih članov.

K sklepu je pozval vse rezervne oficirje, da delujejo čim bolj aktivno za pristop v članstvo. Svoje poročilo je končal z vzklikom: Vse za kralja in domovino. Sprejeto z odobravanjem.

Nato je podal obširno poročilo o ustanavljanju sekcij poverjenik Primožič, ki je izrazil posebno zahvalo ing. g. Stiglicu, predsedniku sekcije UROIR v Kočevju, ki šteje 29 rezervnih oficirjev.

Ustanovljena je bila tudi sekcija Kamnik, katere predsednik je g. dr. Potokar. V ostalih srezih pa sekcije niso še izvolile svojih zastopnikov.

Blagajnik Turel je poročal o stanju blagajne, ki je sicer zadovoljivo, vendar bi želel, da bi se z večjim številom članstva članarina znižala ter da bi se omogočil vstop vsem rezervnim oficirjem.

Predsednik nadzornega odbora dr. Avramović je poročal, da je našel vse v najboljšem redu, pohvalil je delo blagajnika Turela, ter predlagal celokupnemu odboru absolutorij, ki je bil soglasno sprejet.

Nato so se vršile volitve ter je bila na predlog g. Flereta sprejeta z malo spremembo stara uprava.

Pri slučajnostih se je sprejel predlog za spremembo pravil, ki se bo poslal g. komisarju. Enako je bil sprejet predlog g. ing. Kobija, da naj veljajo polovične železniške legitimacije tudi za III. razred. V imenu mlajših rezervnih oficirjev se je oglašil neki tovariš, češ da si mlajši žele večjega kontakta s starejšimi člani. Tudi to se je po krajši debati vzelo na znanje. Tov. tajnik je še dostavil, da je uprava poslala preko divizijske komande na Ministrstvo vojske in mornarice prošnjo, naj intervenira pri Prosvetnem ministertvu za namestitev odsluženih kadrovcv učiteljev.

Predsednik dr. Puc se je še enkrat zahvalil zastopniku komandanta dravske divizijske oblasti za počastitev ter zaključil občni zbor.

Po obnem zboru se je izvoljena uprava pododbora konstituirala takole: predsednik dr. Dinko Puc, I. podpredsednik Alfonz Lorger, II. podpredsednik Pogačnik Josip, tajnik Prinčič Edvard, blagajnik Turel Vekoslav, Primožič Ludvik, poverjenik za sekcije, odborniki: Paulin, ing. Kobi, ing. Perko, dr. Orel, Klinar, Kramar. Namestniki: Pučnik, Rybar in dr. Perko. Nadzorni odbor predsednik: dr. Avramović, Vargazon, ing. Dimnik Stanko, namestnika Biber, Borčič.

Krajevnim organizacijam vojnih invalidov.

Krajevnim organizacijam in članstvu Udruženja vojnih invalidov v Sloveniji na znanje.

Oblastni odbor bo razdelil letos za velikončne praznike revnemu članstvu znesek Din 20.000.

Razdelitev se izvrši potom Krajevnih organizacij.

Podpore naj dobe najsiromašnejši člani in članice, v prvi vrsti oni s številnimi neprekrbljenimi otroci, ozirati pa se je predvsem na one, ki niso bili pri razdelitvi božičnih podpor vpoštevani. Odborniki morejo biti deležni podpor le v najbolj vpoštevanih vrednih slučajih.

Podpore ne smejo presegati zneska Din 100 za osebo.

V posebni okrožnici bo sporočeno Krajevnim odborom, kakšni zneski so jim podeljeni in so jim na razpolago pri Oblastnem odboru. Nakazilo bo izvršil Oblastni odbor sam po predlogih Krajevnih odborov.

Spiske je predložiti takoj, najkasneje pa do 15. aprila t. l.

ni organiziran, nima svojega stanovskega zastopnika — kmečke zbornice, za to se vsa vprašanja, v katerih je direktno prizadet, rešujejo brez njega, dostikrat pa tudi proti njegovim interesom. Agrarna reforma, na primer, se že celih 15 let zavlakuje in še do danes ni rešena; to pa radi tega, ker politične stranke rešujejo to vprašanje izključno po političnih vidikih ter interesih tujerodnih grofov in velikašev, nikdar pa ni vprašan za način rešitve agrarni interesent, ki bi moral biti v prvi vrsti vpoštevati. Ali pa, vzemimo kmečke dolge! Tu zopet prizadeti kmet ni bil nikoli vprašan, ali bo mogel odplačati svoje dolge na tak način kot ga predvideva zakon. Zato je skrajni čas, da se kmet organizira v svojem poklicnem zastopstvu, v kmečki zbornici, ki se od vseh strani obljublja že toliko časa, pa do nje še do danes nismo prišli. — Izvajanja tov. Marinka je cela dvorana spremljala zelo pozorno in jih mestoma prav živahno odobravala. Za njim je govoril tov. Stane Vidmar, ki je v svojem govoru pretresal celokupno svetovno gospodarstvo in pokazal ves njegov razvitek od začetka svetovne vojne pa do danes, ko se je znašlo v tako ostri krizi, da nima

Borci Jugoslavije v Mariboru — Zborovanje v unionski dvorani

Pozneje došlih predlogov se ne bo vpoštevalo in zapadejo neizčrpane vsote v prid drugim.

Spiske morajo potrditi Krajevni odbori v smislu pravil.

Članstvo se opozarja, da naj se glede podpor obrača na svoje pristojne Krajevne organizacije.

Oblastni odbor Udruženja vojnih invalidov v Ljubljani.

Dopisi.

Breznica, srez Radovljica. Zanimanje za novi nadstrankarski pokret je pri nas v naši občini vesplošno. Gibanje za ustanovitev krajevnih organizacij Združenje borcev Jugoslavije, je tudi pri nas prav živahno. Dokaz temu je, da smo tudi za našo občino ustanovili na cvetno nedeljo pripravljali odbor krajevnih organizacij. V pripravljajalnem odboru so zastopani razni stanovi iz vseh vasi naše občine. Do dobra smo se seznanili s smernicami tega vseljudskega gibanja. Ko bodo pravila potrjena, bomo takoj sklicali ustanovni občni zbor, na katerega že danes vabimo vse poštene moše in fante iz cele naše občine. — Pripravljali odbor v občini Breznica.

Ig. Ob veliki udeležbi mož in fantov se je na cvetno nedeljo vršilo pri nas zborovanje „Združenja borcev Jugoslavije“. Zbor je otvoril in mu predsedoval tov. Jože Kozin. Kot prvi govornik je nastopil tovariš Marinko iz Ljubljane, ki je uvodoma očrtal v kratkih potezah nastanek in program organizacije „Borcev“, nato pa takoj prešel na aktualna vprašanja okoliškega kmeta; zlasti se je bavil z barjem. Naš kmet plačuje za barje celo poseben davek, ki znaša težke denarje, nima pa od tega plačevanja ničesar. Glavno korist od tega davka ima pravzaprav — Ljubljana, ki pa tega noče vpoštevati. Nasprotno! Od okoliškega kmeta, ki prinaša na trg svoje pridelke in jih prodaja skoro za slepo ceno, zahteva, da še pred prodajo odšteje 20, 40 in tudi več odstotkov od predvidenega izkupička, ne da bi mu za vse te dajatve nudila kakršnokoli protivrednost. Skrajni čas je že, da se ta zastarela fevdalna ovira spravi s pota. Če drugi ne, novi zakon o avtonomnih mestnih občinah mora z mitnico definitivno pomesti! Nadalje je govornik omenjal močvirski odbor, za katerega delo nihče od kmetov ne ve, ker se nikdar ne spomni, da bi poročali barjanskim vasem o svojem delu, nikdar ne prireja nikakih anket z interesiranimi kmeti, skratka, živi nekoliko preveč tih in samotarsko. Kmet pač

primerje v zgodovini. V okvirju te široke slike je prav spretno in duhovito pokazal na gnulobo v našem domačem gospodarstvu in vsem javnem življenju. Nakazal je pot navzgor iz teh razmer, ki jo morejo iz preloma dobe izvesti samo novi ljudje, ki bodo vseskozi pošteti, značajni, nesebični in požrtvovalni. V ostalem so bila njegova izvajanja ista kot na velikih zborih „Borcev“ v Ljubljani in Mariboru. — Oba govornika sta razvijala tudi nastanek in smernice „Boja“. V glavnem jih že poznamo, poskrbeli bomo zato, da jih bodo spoznali še drugi. Videli smo, da to gibanje ni nikaka politična stranka, da odločno odklanja vsak poskus spustiti se na politično pot in zato združuje vse poštene ljudi, ne glede na njihovo politično pripadnost. Ljudje so gibanje razumeli, ga pozdravili in se ga oklenili.

Saj vidijo v njem organizirano vest naroda. Prav dobro razumejo, zakaj se nekateri te vesti tako boje in zakaj bi jim bilo hudo ustreženo, ako bi ne postojala.

Kranjska gora. Čuteč potrebo, da si tudi mi ustanovimo svojo kraj. organizacijo „Boja“, naprošam vse bojevnike, koroške borce, kakor tudi one mlajše tovariše, ki so po vojni odslužili svoj kadrovski rok, da se mi javijo ustmeno ali pismeno, glede svoje pripravljenosti in mišljenja, za sodelovanje. Istotako naprošam, naj se mi javijo tudi delaželni tovariši iz Rateč in Dovjega-Mojstrane! — Tovarishi, bojovníki! V bližnjih mesecih bomo obhajali 20letnico, odkar smo se podali na križevi pot muk in gorja! Vzkrili onih, ki jih pokriva hladna zemlja tujine, nam užigajo v bojevniških srcih zavest, da se združimo v močno armado, boreč se za slogo, ljubezen in mir! Zato tovariši na delo, tovariši na plan! — Lojze Smolej, strojno mizarstvo, Kranjska gora št. 138.

Mengeš. Ali je fata morgana ali dejstvo? Dobili smo nekaj števil „Preloma“ in stojimo pred zagonetko, ki si je ne znamo razrešiti. Ali je sploh pri nas še odkrita beseda mogoča? tako se medsebojno vprašujemo in sami sebi ne verujemo več. Kje so tisti kraji, ki so rodili sinove, ki nam v „Prelomu“ kažejo tisto pot, ki jo mi doslej z zaman iščemo? Poznamo colj, vemo, kje je, poti pa nismo mogli najti navzlic vsestranskim vprašanjem: „Mož povejte nam po skušnji, kje se lažje ognem zmot.“ Poštenja, pravičnosti, odkritosti želimo in iščemo, za vsakim konfinom pa leži odkrit ali skrit le Stavinsky v manjši ali večji izdaji. Kam toraj? Brali, ne brali, žrli smo „Prelom“ kot lačen pes oguljeno kost, ko ga je naključje prineslo med nas. Toraj vendar nismo sami, ki vidimo neizogiben prepad pred nami, tudi drugi

so in nas ni več strah. Edina želja, ki nas sedaj navdaja, je, da se čimprej med seboj spoznamo. Demagogije in fraze smo do grla siti, odkrite in poštene besede pa neizmerno lačni in zato iskreno želimo čimprejšnjega medsebojnega spoznanstva. Ne spoznanstva, kajti spoznali smo se že na krvavih poljanah svetovnih vojnih bojišč, kjer smo vsi z radostjo hiteli napram našemu vzvišenemu cilju v okrilje naše svobodne majke Jugoslavije. To staro spoznanstvo osvežiti in obnoviti, to smatramo potrebnim, ker se seme, ki smo ga s svojo krvjo sejali, kviri in izgleda, da ne bo prave žetve.

Tovariši! ki ste si nadelo težko in nevarno nalogo očistiti ozračje, vzemite na znanje, da niste osameli. Ljubljanski in mariborski shod, poleg nešteto drugih manjših shodov, vam je sijajen dokaz soglasja. Mengšani z našo okolico vred pa vam bomo dokazali, da je 90% naroda istih misli in želja kakor vi. Pozdravljamo vas v nestrpnem pričakovanju vašega obiska, ki naj se izvrši pod našim iskrenim geslom:

Vse za našega prevzvišenega kralja Ujedinjenega Aleksandra I. Karagiorgjeviča — vse za našo domovino, svobodno Jugoslavijo — proč s Stavinskimi v vseh oblikah!

Umrl je. Danes, v ponedeljek ob ½ 11. uri dopoldne je preminul eden naših najboljših. Vinkota Seršena, po domače Bizenka, ni več. Mi, ki smo ga poznali, se zavedamo, da je vrzel, ki nam jo je zapustil, nenadomestljiva. Seveda je veliko takih, ki ga niso razumeli in tem ne zamerimo, zamerimo pa tistim, ki bi mu bili v njegovi revii lahko pomagali, pa mu niso, čeprav je bil izvrsten človek, delavec in Jugoslovan.

Vinko, odšel si! Mi, Tvoji prijatelji, pa Ti zagotavljamo, da ostane Tvoj spomin med nami čist, kakor tudi spomin na kruto usodo, ki Te je do zadnjega diha spremljevala. Nešteto krat si pokazal dobro voljo, pomagati svojemu bližnjemu, vzlic temu, da si bil sam podpore potreben. Ne bomo pozabili Tvojih zadnjih del pri ustanovitvi gasilnega društva v Loki, ki so bila na žalost brezuspešna, toda ne po Tvoji krivdi.

Rešen si teženj, nam pa je ostala Tvoja oporoka, ki si jo nam zapustil:

Vse za vladarja in za domovino!

Josip Petrič, Loka pri Mengšu.

Iz zagorskega kota. Slučajno sem dobil v roke 9. št. Vašega čislane lista. Dobil sem največje spoštovanje, vzbudilo se mi je največje navdušenje. Duh francoskih bojnikov preveva Vašo organizacijo. Prelomite in uničite staro preperelo, korumpirano prošlost in s to soudeleženo sedanost, da bo naša draga, tako lepa Jugoslavija trdna in neomadeževana, nam v ponos, tujcu v spoštovanje in trepet. Do sijajne zmage! Z Vami je ves poštenski slovenski narod. Bog Vam daj vztrajnosti, moči, da udeležite svoje visoke plemenite in prepotrebne namene. — F. O.

Pravila krajevnih organizacij „Boja“.

Nadaljevanje.

Član preneha biti:

1. kdor izstopi,
2. kdor ne plača članarine za poslovno leto,
3. kogar izključi odbor krajevnih organizacij odnosno osrednji izvršni odbor „Boja“.

Vsak član, ki ga izključi odbor krajevnih organizacij ima pravico, da se pritoži na občni zbor potom odbora, kateremu se mora vložiti pritožba v 14 dneh po izključitvi.

Zoper izrek obnega zbora krajevnih organizacij je dopustna pritožba v 14 dneh na osrednji odbor Združenja borcev Jugoslavije.

Proti izključitvi, ki jo odredi in potrdi osrednji izvršni odbor Združenja borcev Jugoslavije, ni pritožbe.

Č. 7.

Pravice in dolžnosti članov.

Redni člani imajo pravico: glasovati in voliti s pasivno in aktivno volilno pravico odbor krajevnih organizacij in druge zastope po pravilih „Boja“, udeleževati se vseh društvenih zborovanj in prireditev ter biti deležni vseh dobrin, ki jih daje organizacija in „Boj“.

Podporni in ustanovni člani imajo pravico: prisostvovati obnim zborom, udeleževati se vseh zborovanj in voliti v odbor svojega zastopnika.

Častni člani imajo vse pravice rednih članov, toda brez glasovalne ter aktivne in pasivne volilne pravice.

Vsi člani imajo dolžnost izpolnjevati vse svoje obveznosti napram organizaciji, držati se discipline „Boja“, varovati ugled in koristi organizacije ter se ravnati po njenih navodilih in pravilih.

(Dalje prih.)

ČEVELJ POMLADI 1934

V NAJLEPŠIH VZORCIH - NAJNOVEJŠE MODE
POVSOD PRIZNANE ZNAMKE

Din 35.-

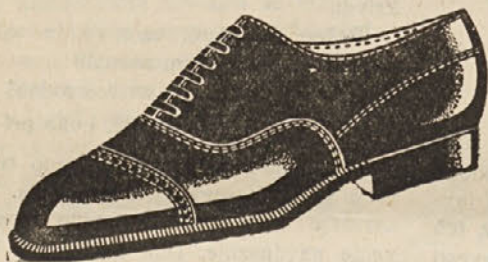
Najpraktičnejši čevelj iz rjavega ali črnega boksa.
Št. 19—22 Din 35.—, lakasti Din 50.—
Št. 23—27 Din 40.—, lakasti Din 55.—

Din 65.-

Priljubljeni sportni čevelj za dečke in deklice, z okrašenim jezikom, iz rjavega boksa.
Št. 26—28 Din 65.—
Št. 29—30 „ 85.—
Št. 31—35 „ 95.—
Št. 36—39 „ 125.—

Din 95.-

Odlicen moški čevelj iz trpežnega materiala, črn ali rjav boks, z močnimi usnje-nimi podplati.

PEKO

Z našim ogromnim znižanjem cen
je postal visoko kakovostni

„PEKO“

izdelek pristopen prav vsakomur!

Prepričajte se o tem v vseh naših
filijalah širom države.

Za „PEKO“ čevelj dobi vsakdo
polno protivrednost.

Kdor varčuje
„PEKO“
obutev kupuje!

Okusna izbira vseh vrst nogavic, kopit
in drugih potrebščin ter vsega potreb-
nega pribora: „PEKO“ kreme, po-
liture i. t. d., ki Vam le pod pristno
znamko „PEKO“ zagotavljajo trajnost
oblike, lep sijaj in izgled čevlja.

Din 95.-

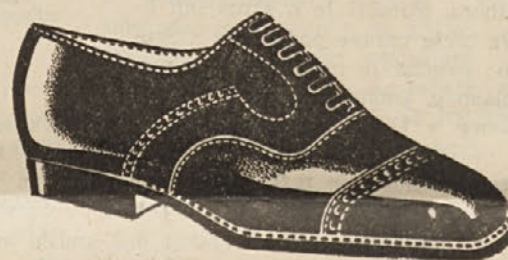
Čevelj za elegantne dame v vseh oblikah:
v laku in semišu Din 125.— in Din 145.—

Din 125.-

Okusen damski čevelj s pentlo, iz črnega
ali rjavega usnja.

Din 125.-

Udoben čevelj za elegantnega gospoda, iz
črnega ali rjavega boksa, za vsako priliko.

Če si kupec za kolo, kupi le novo

„Puch“ chromirano kolo

ki ti ne rjavi in imel ga boš 10 do 20 let. Dobiš ga le pri tvrdki

IGN. VOK -- Ljubljana

Tavčarjeva ulica

ali v podružnicah v Kranju in v Novem mestu

Dežnike - nogavice

na drobno in debelo kupite
najugodnejše v tovarni

Josip Vidmar

Ljubljana

Pred Škofijo 19, podruž.: Prešernova 20

Beograd

Kralja Milana 13

Zagreb

Jurišičeva 8

Priporoča se

KAVARNA „EVROPA“

A. Tonejc

Oglasujte
v „Prelomu“
in naročajte naš
list, ker s tem pod-
pirate dobro stvar!

F. HREHORIČ

Telefon št. 24-04

Manufakturna veletrgovina

Ljubljana, Tyrševa cesta št. 28

Red je prihranek!

Telefon 33-38.

Vpeljava kopirnega kartoteč-
nega knjigovodstva, vseh vrst
kartotek, organizacija podjetij.

Davčne napovedi i. t. d.

Ljubljana,
Šelenburgova ulica št. 6./I.

Damski plašči in kostumi

ter vsa oblačila

za gospode

popolne elegancie
in zadnje mode

v konfekciji

Drago Gorup & Co.

Ljubljana

Miklošičeva 16
prvo nadstropje